

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України

Шемшученко Ю. С.
« 14 » листопада 2020 р.

ВИСНОВОК

Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Барбула Павла Олексійовича на тему: «Правове забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

ВИТЯГ

з протоколу № 10 засідання фахового семінару відділу проблем державного управління та адміністративного права від 17 листопада 2020 року

Присутні:

Голова засідання – завідувач відділу проблем державного управління та адміністративного права, д.ю.н., проф., член-кор. НАПрН України О. Ф. Андрійко; к.ю.н., член-кор. НАПрН України В. П. Нагребельний; к.ю.н., ст.н.с. Л. Є. Кисіль; к.ю.н., ст.н.с. В. А. Дерезь; к.ю.н., ст.н.с. В. П. Тимошук; к.ю.н., ст.н.с. О. А. Банчук; к.ю.н., ст.н.с. Н. К. Ісаєва; к.ю.н., ст.н.с. Н. В. Воротіна; к.ю.н., ст.н.с. О. О. Семчик; аспірант П. О. Барбул; секретар – лаборант В. М. Дубенко.

Запрошені:

д.ю.н., п.н.с. Г. П. Тимченко

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження аспіранта відділу проблем державного управління та адміністративного права Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України Барбула П. О. на тему: «Правове забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю

081 «Право» щодо його рекомендації для попереднього розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді. Тема дисертаційного дослідження затверджена Вченою радою Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, протокол № 6 від «20» квітня 2016 року. Тема дисертації була уточнена на засіданні Вченої ради Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, протокол № 11 від «19» грудня 2019 року.

Слухали:

Доповідь здобувача ступеня доктора філософії Барбула П. О. по дисертації на тему «Правове забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України», що подана на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право».

Виступаючи, доповідач, у першу чергу, обґрунтував актуальність теми дисертаційного дослідження та визначив його мету.

Так, актуальність теми дисертаційного дослідження обумовлена наступним.

Державне управління сферою оборони України, яке формувалося починаючи з 1991 року, було орієнтоване переважно на мирний період та ґрунтувалося на багаторічному радянському досвіді управління цією сферою. Збройна агресія Російської Федерації проти України виявила серйозні недоліки вітчизняного державного управління в сфері національної безпеки та оборони, невідповідність між викликами і загрозами, які постали перед державою, та станом адміністративно-правового регулювання у цій сфері.

Організаційно-функціональна структура Міністерства оборони України, як показала практика, не повною мірою відповідає сучасному стану суспільних відносин та зовнішньополітичній ситуації. Це негативно позначається на ефективності державного управління сферою оборони. Необхідність реформування сфери оборони загалом та Міністерств оборони України зокрема визначена на державному рівні у Воєнній доктрині України (2015 р.), Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України (2016 р.), Стратегічному оборонному бюлетені України (2016 р).

Ключовим завданням, яке має бути вирішене в ході реформування Міністерства оборони України, є трансформація його в цивільне міністерство, спроможне формувати державну політику в сфері оборони, позбавлення його невластивих повноважень та, виходячи з цього, оптимізація існуючої організаційної структури, яка має забезпечувати ефективне та результативне виконання завдань та функцій, що покладаються на міністерство.

Основною метою реформування Міністерства оборони України є його функціональна оптимізація і, відповідно, скорочення дублюючих і зайвих структур; усунення дублювання функцій Міністерства оборони України і Генерального штабу Збройних Сил України; запровадження централізованої

структури керівництва обороною держави; використання прийнятих в державах – членах НАТО принципів адміністративного керівництва (прозорий розподіл повноважень та відповідальності організаційних структур та посадових осіб, відповідність функцій, завдань і повноважень структурних підрозділів їх оперативним та тактичним спроможностям; ефективність керівництва тощо). Як показує практика, без реформи Міністерства оборони України неможливо повною мірою забезпечити обороноздатність держави, а отже – ефективно протидіяти збройній агресії Російської Федерації.

Важливо зазначити, що окремі заходи щодо реформування Міністерства оборони України вже впроваджуються, але, на жаль, рівень спроможності Міністерства оборони України виконувати свою місію досі залишається невисоким, а його організаційна структура – недосконалою. Деякі заходи не відображають закладену ідеологію реформування, потребують уточнення чи суттєвого коригування.

Науковим дослідженням питань розвитку правового забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України, на жаль, приділяється недостатня увага. Мають місце суперечності та неточності у визначенні завдань, функцій, повноважень, організаційної структури даного міністерства.

Саме адміністративно-правова наука має відігравати важливу роль у процесі реформування Міністерства оборони України, створюючи теоретичне підґрунтя тих змін, яких потребує Міністерство оборони України як центральний орган виконавчої влади, що здійснює управління у відповідній сфері. Однак до теперішнього часу вчені-адміністративісти повною мірою не аналізували ці питання. Окремі теоретичні і прикладні аспекти організації та функціонування органів виконавчої влади досліджувались у працях вітчизняних вчених у галузі адміністративного права та державного управління.

Зважаючи на внутрішні та зовнішні чинники, які мають вплив на стан справ у воєнній сфері, сферах оборони і військового будівництва України, потрібно враховувати наявні результати досліджень як вітчизняної адміністративно-правової науки, так і науки державного управління та військової науки з метою їх використання в сучасних умовах.

З огляду на викладене, на даний час в теоретичному і практичному сенсі існує потреба дослідження проблематики правового забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України в межах окремої дисертаційної роботи, а також об'єднання зусиль науковців та практиків для вироблення подальших найбільш оптимальних шляхів і кроків у напрямі його удосконалення.

Тому метою дисертаційного дослідження є поглиблення теоретичних засад правового забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України та обґрунтування пропозицій і рекомендацій

щодо їх вдосконалення, а також підготовка пропозицій змін до законодавства України у зв'язку з проведенням оборонної реформи.

Далі доповідач ознайомив присутніх із структурою дисертації, виклав її завдання, об'єкт та предмет, методи, що були використані у процесі дослідження, охарактеризував основні положення, що відображають наукову новизну дослідження і виносяться на захист, висвітлив концептуальні положення дисертаційного дослідження, теоретичне та практичне значення одержаних результатів, розкрив зміст висновків. Також було зазначено про результати апробації основних положень та рекомендацій по дисертації.

Після закінчення доповіді до Барбула П. О. учасниками фахового семінару були поставлені наступні **запитання**.

Д.ю.н., проф., член-кор. НАПрН України **Андрійко Ольга Федорівна**: Павле Олексійовичу, які висновки Вашого дисертаційного дослідження Ви вбачаєте найбільш вагомими для науки державного управління та адміністративного права?

Відповідь: дякую за запитання. За результатами проведеного дослідження нами сформульовано ряд положень, які віднесені до положень наукової новизни і в узагальненому вигляді відображають внесок у розроблювану проблематику. Ці положення були структуровані на: (а) ті, що сформульовані вперше, (б) ті, які було удосконалено та (в) ті, що дістали подальшого розвитку. Основними з них, на нашу думку, є наступні:

- визначено основні чинники, які впливають на особливості організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України: сфера, якою здійснюється державне управління; місце Міністерства оборони України в системі суб'єктів, які здійснюють управління сферою оборони; рівень органів виконавчої влади, на якому перебуває Міністерство оборони України (центральний); міжнародна ситуація; фінансово-економічні можливості держави; мирний час, особливий період чи умови війни;

- визначено функції Міністерства оборони України, які відносяться до його основних функцій (забезпечення формування та реалізації державної політики у визначеній сфері управління; координація діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування з підготовки держави до оборони), спеціальних функцій (здійснення військово-політичного та адміністративного керівництва Збройними Силами України, адже функція відображає специфіку Міністерства оборони України як органу військового управління) та допоміжних функцій (організація і проведення воєнно-наукових досліджень, розвиток військової освіти та міжнародне співробітництво);

- удосконалено розуміння завдань, функцій та повноважень як елементів функціональної структури Міністерства оборони України, що визначають вибір його організаційної структури;

- висвітлено особливості організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України не лише через дослідження її складових, а й з урахуванням зовнішніх чинників (факторів), що мають на неї вплив;

- удосконалено обґрунтування необхідності та практичного значення реформування організаційної структури Міністерства оборони України, яка відповідатиме його функціям та забезпечуватиме їх виконання, шляхом створення таких структурних підрозділів як директорати;

- обґрунтовано, що правовий статус органу військового управління є невід'ємним від статусу Міністерства оборони України;

- дістало подальшого розвитку співвідношення понять «державне управління в сфері оборони», «управління обороною», «воєнне управління», «військове управління», «управління Збройними Силами України», «керування військами»;

- поглиблено обґрунтування необхідності розмежування повноважень Міністерства оборони України та Генерального Штабу Збройних Сил України;

- дістала подальшого розвитку аргументація нормативно-правового закріплення обмеження призначення на політичні посади у Міністерство оборони України колишніх військовослужбовців;

- обґрунтовано пропозиції та рекомендації щодо удосконалення правового забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України: в Законі України «Про правовий режим воєнного стану» визначити особливості реалізації повноважень Міністерства оборони України в умовах воєнного стану; в Положенні про Міністерство оборони України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України в редакції від 19 жовтня 2016 року № 730 (зі змінами), усунути внутрішнє дублювання повноважень Міністерства оборони України; в Концепції оптимізації системи центральних органів виконавчої влади, схваленій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 року № 103-р (зі змінами) закріпити обов'язковість реформування організаційної структури Міністерства оборони України.

К.ю.н., член-кор. НАПрН України **Нагребельний Володимир Петрович**: У своїй дисертаційній роботі Ви зазначаєте, що і в законодавстві, і в науковій літературі відсутнє єдине визначення термінів «державне управління в сфері оборони», «управління обороною», «воєнне управління», «військове управління». Також відсутній єдиний підхід до їх співвідношення. Наскільки і яким чином запропонований Вами авторський підхід до співвідношення цих понять може вплинути на їх уніфікацію в науковому плані і відображення в законодавстві?

Відповідь: Дякую за запитання. Проведений нами аналіз точок зору науковців і чинного законодавства України дозволив зробити висновок, що відсутність «чистоти» термінології пов'язана з тим, які критерії обирає кожен із дослідників. Нами запропоновано у якості одного з критеріїв їх співвідношення

розглядати критерій сфери оборони. Тоді «воєнне управління» можна ототожнювати з «державним управлінням сферою оборони», «управлінням обороною». Якщо критерієм обрати застосування державою воєнних заходів, то «воєнне управління» можна тлумачити як складову державного управління в сфері оборони. Синонімами «військового управління» є «управління Збройними Силами України», «керування військами». Міністерство оборони України здійснює військове управління в межах «державного управління в сфері оборони» (управління обороною, воєнного управління). Таким чином, на нашу думку, запропоновані нами критерії дозволяють комплексно підійти до обґрунтування співвідношення цих понять та визначення їх особливостей, що сприятиме їх уніфікації в науковому плані і відображенню в законодавстві.

К.ю.н., ст.н.с. **Тимощук Віктор Павлович**: Павле Олексійовичу, з метою удосконалення правового забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України Ви пропонуєте використати зарубіжний досвід, а саме досвід таких країн, як США, Франція, Естонія, Латвія. Чому Ви обрали для дослідження ці країни?

Відповідь: Дякую за запитання. Ми виходили з необхідності вирішення існуючих проблем правового забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України. Схожі проблеми виникали в сфері оборони і в інших країнах. Найбільш вдалі, на нашу думку, шляхи їх вирішення були обрані саме в США, Франції, Естонії та Латвії. Тому й був зроблений вибір на користь запозичення зарубіжного досвіду на прикладі саме цих країн.

К.ю.н., ст.н.с. **Кисіль Людмила Євгенівна**: Шановний дисертанте, при підготовці дисертаційної роботи Ви використовували наукові здобутки не лише науки адміністративного права, а й представників науки державного управління та військової науки. У зв'язку з цим виникає питання, як Ви можете охарактеризувати сучасний стан наукового дослідження проблематики правового забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України?

Відповідь: Дякую за запитання. Дійсно, для написання дисертаційної роботи нами були використані роботи не лише вчених-адміністративістів, а й представників науки державного управління та військової науки. Це пов'язано із специфікою тематики дисертаційної роботи, яка потребує знань не лише з адміністративного права, а й ознайомлення з науковою літературою дотичних до теми дослідження спеціальностей. Це допомогло виконати ті завдання, які ставилися нами в дисертації.

Безумовно саме адміністративно-правова наука має відігравати важливу роль у процесі реформування Міністерства оборони України, створюючи теоретичне підґрунтя тих змін, яких потребує Міністерство оборони України як центральний орган виконавчої влади, що здійснює управління у відповідній

сфері. Однак до теперішнього часу вчені-адміністративісти повною мірою не аналізували ці питання. На жаль, науковим дослідженням питань розвитку правового забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України приділяється недостатня увага. У працях вітчизняних вчених у галузі адміністративного права та державного управління досліджувалися окремі теоретичні і прикладні аспекти організації та функціонування органів виконавчої влади. Суттєвими є результати досліджень проблем адміністративно-правового регулювання сфери оборони, зроблені вченими-адміністративістами. Для того, щоб зробити висновки щодо тематики, яка досліджувалася в дисертації, з позицій адміністративно-правової науки важливо було проаналізувати і вже наявні здобутки щодо дотичних питань з інших галузей знань. Переконані, що зважаючи на внутрішні та зовнішні чинники, які мають вплив на стан справ у військовій сфері, сферах оборони і військового будівництва України, потрібно враховувати наявні результати досліджень не лише адміністративно-правової науки, а й науки державного управління та військової науки з метою їх використання в сучасних умовах, що посилить зроблені нами висновки.

Після відповідей на запитання учасників фахового семінару було озвучено **висновок наукового керівника** кандидата юридичних наук, старшого наукового співробітника **Дерець В. А.** з оцінкою роботи здобувача у процесі підготовки дисертації та виконання індивідуального плану наукової роботи та індивідуального навчального плану.

Висловлюючи свою позицію щодо наукового рівня дисертації, рівня ефективності виконання здобувачем індивідуального плану наукової роботи та індивідуального навчального плану, **Дерець В. А.** відзначила наступне.

Дисертаційне дослідження **Барбула Павла Олексійовича** на тему «Правове забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України» присвячене важливій для вітчизняної юридичної науки і практики тематиці. Актуальність та своєчасність представленого дослідження не викликає сумніву. Розвиток сфери оборони прямо залежить від належного рівня державного управління цією сферою. Однак, організаційно-функціональна структура Міністерства оборони України, як головного органу у системі центральних органів виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику з питань національної безпеки у військовій сфері, сферах оборони і військового будівництва у мирний час та особливий період, не повною мірою відповідає сучасному стану суспільних відносин та зовнішньополітичній ситуації. Державне управління сферою оборони України, яке формувалося починаючи з 1991 року, було орієнтоване переважно на мирний період та ґрунтувалося на багаторічному радянському досвіді управління цією сферою. Без реформи Міністерства оборони України

неможливо повною мірою забезпечити обороноздатність держави, а отже – ефективно протидіяти збройній агресії Російської Федерації.

Науковим дослідженням питань розвитку правового забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України, на жаль, приділяється недостатня увага. Мають місце суперечності та неточності у визначенні завдань, функцій, повноважень, організаційної структури даного міністерства. Тому на даний час в теоретичному і практичному сенсі існує потреба дослідження проблематики правового забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України в межах окремої дисертаційної роботи. Дисертаційна робота Барбула П. О., метою якої є поглиблення теоретичних засад правового забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України та обґрунтування пропозицій і рекомендацій щодо їх вдосконалення, а також підготовка пропозицій змін до законодавства України у зв'язку з проведенням оборонної реформи, відповідає потребам як науки адміністративного права, так і практики діяльності Міністерства оборони України.

Барбул П. О. почав працювати над дисертацією ще до вступу в аспірантуру і затвердження теми дисертаційної роботи, оскільки сфера оборони була сферою його трудової діяльності. Під час навчання в аспірантурі він отримав належні наукові знання, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі права та дослідницько-інноваційної діяльності, оволодів методологією наукової та педагогічної діяльності. Пропозиції та зауваження наукового керівника в процесі підготовки дисертаційної роботи були повністю враховані. Це дозволило підготувати самостійне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Він є наполегливим та ініціативним дослідником, який вміє коректно та аргументовано відстоювати свою точку зору. Також він на високому рівні володіє іноземною мовленнєвою компетенцією.

Барбул П. О. був сумлінним, відповідальним та дисциплінованим аспірантом, в повному обсязі виконав індивідуальний план наукової роботи та індивідуальний навчальний план. Він відвідував аудиторні заняття і пройшов усі форми поточного та підсумкового контролю, передбачені навчальним планом та освітньо-науковою програмою аспірантури Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України. Освітня складова освітньо-наукової програми аспірантури виконана Барбулом П. О. в повному об'ємі.

Наукова робота Барбула П. О. підготовлена самостійно, має аналітичний характер та є однією з перших у вітчизняній юридичній науці, що присвячена дослідженню теоретико-прикладних аспектів правового забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України. Основні положення та висновки дисертаційної роботи відображені в п'яти наукових статтях, чотири з яких опубліковані в фахових виданнях України з

юридичних наук (три з яких внесено до наукометричних баз даних), одна – у зарубіжному періодичному науковому виданні держави, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу. Висновки та пропозиції були апробовані на трьох міжнародних науково-практичних конференціях та одному круглому столі.

У кінцевому підсумку Дерещ В. А. констатувала, що виконана Барбулом П. О. робота є самостійним і завершеним науковим дослідженням, у якому отриманні нові науково обґрунтовані результати. Дисертаційне дослідження Барбула П. О. відповідає вимогам, встановленим чинним законодавством України у сфері вищої освіти, тому рекомендується до захисту, а сам Барбул П. О. заслуговує на присудження наукового ступеню доктора філософії за спеціальністю «081 – Право».

Після цього, слово було надано **рецензентам** наукової праці.

Доктор юридичних наук, старший науковий співробітник **Тимченко Г. П.** зазначив, що тематика представленого до рецензування дисертаційного дослідження Барбула П. О. на тему «Правове забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України» визначається високим ступенем актуальності. Це зумовлено тим, що на сучасному етапі розвитку нашої держави об'єктивно необхідною є наявність наукової бази для здійснення ефективних управлінських процесів у сфері оборони. Обороздатність держави безпосередньо пов'язана з ефективністю управління сферою оборони. Міністерство оборони України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику з питань національної безпеки у воєнній сфері, сферах оборони і військового будівництва у мирний час та особливий період.

До функціонування Міністерства оборони України в умовах наявного порушення територіальної цілісності України з боку Російської Федерації нині прикута особлива увага. Сучасний етап розвитку держави об'єктивно потребує подолання кризових явищ у сфері оборони. З-поміж ключових проблем сфери оборони вирішення потребує необхідність оптимізації організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України.

Крім цього, реформування функцій та організаційних структур міністерств, включаючи Міністерство оборони України, є одним із напрямків реформи державного управління. На жаль, проведення в Україні протягом останніх років цієї реформи в науці адміністративного права є малодослідженим. Тому для практики правозастосування будуть корисними теоретичні розробки питань організації та діяльності як системи центральних органів виконавчої влади в цілому, так і міністерств та інших центральних органів виконавчої влади зокрема.

В наукових роботах, присвячених адміністративно-правовому регулюванню сфери оборони України, питанням функціонування Міністерства

оборони України увага приділяється лише в межах зазначеної проблематики. Але питання правового забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України вимагає значно ширших і активніших зусиль вчених-адміністративістів. Важливо дослідити правове забезпечення функціонування Міністерства оборони України у взаємозв'язку з його організаційною будовою, визначити проблеми та запропонувати шляхи їх вирішення.

Враховуючи зазначене, дослідження правового забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України є нагальним, враховує потреби науки адміністративного права та практики державного управління сферою оборони в сучасних умовах. Представлена для рецензування дисертаційна робота пропонує комплексний аналіз цієї проблематики.

Позитивним моментом роботи є відповідність теми дисертації плановим науково-дослідним роботам відділу проблем державного управління та адміністративного права Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України: «Проблеми адміністративно-правового забезпечення діяльності органів публічної адміністрації в умовах децентралізації виконавчої влади» (номер державної реєстрації РК 0117U002704), «Організаційно-правове забезпечення управлінської діяльності органів виконавчої влади в сучасних умовах: проблеми теорії і практики» (номер державної реєстрації РК 0119U103169).

Дисертація складається із вступу, трьох розділів, що включають дев'ять підрозділів, які нерозривно пов'язані між собою, висновків, списку використаних джерел та додатків. Структура дисертації повністю відповідає меті і завданням дослідження, дозволяє послідовно розглянути всі аспекти досліджуваної дисертантом проблематики та спрямована на теоретичне і практичне обґрунтування необхідності приведення адміністративного законодавства у відповідність до реальних потреб практики.

Дисертант продемонстрував належний рівень знань наукової літератури з теми дослідження, вміння працювати на різних рівнях наукового дослідження – від теоретико-методологічного до науково-прикладного з виходом на конкретні науково-практичні висновки та рекомендації. Він проаналізував чинне законодавство, низку дискусійних проблем, що підлягають осмисленню і розв'язанню, та надав їм критичну оцінку.

Метою дисертаційного дослідження автор визначив поглиблення теоретичних засад правового забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України та обґрунтування пропозицій і рекомендацій щодо їх вдосконалення, а також підготовка пропозицій змін до законодавства України у зв'язку з проведенням оборонної реформи. Завдання дисертаційного дослідження обрані вірно та дозволили досягти визначеної мети.

Належний ступінь обґрунтованості і достовірності результатів проведеного дослідження забезпечується також тим, що вдало використана методологія дослідження. Результати дисертаційного дослідження – наукові положення, висновки, пропозиції і рекомендації щодо правового забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України та його удосконалення – аргументовані використанням існуючих доктринальних поглядів стосовно відповідних інститутів, положень Конституції, і це посилює їхню аргументованість і достовірність.

Наукова новизна одержаних результатів впливає з актуальності теми дослідження. В цілому ж наукова новизна дисертаційної роботи полягає в тому, що дисертація є одним з перших досліджень теоретико-прикладних аспектів правового забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України.

Розділ 1 дисертаційної роботи присвячений теоретико-прикладному аспекту загальної характеристики організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України та її правового забезпечення. У ньому досліджуються зміст поняття «оборона» та його співвідношення з поняттями «національна безпека» і «воєнна безпека», особливості Міністерства оборони України у системі суб'єктів, які наділені повноваженнями у сфері оборони, складові організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України.

Дуже важливий наголос цілком виправдано зроблено на чинниках, які впливають на особливості організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України. Слід підтримати висновок автора про те, що основними чинниками, які впливають на особливості організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України, є: сфера, якою здійснюється державне управління; місце Міністерства оборони України в системі суб'єктів, які здійснюють управління сферою оборони; рівень органів виконавчої влади, на якому перебуває Міністерство оборони України (центральний); міжнародна ситуація; фінансово-економічні можливості держави; мирний час, особливий період чи умови війни. Підхід дисертанта щодо висвітлення особливостей організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України не лише через дослідження складових організаційно-функціональної структури, а й з урахуванням зовнішніх чинників (факторів), що мають на неї вплив, виглядає досить перспективно.

Влучно підкреслюється, що сфера, якою здійснюється управління Міністерством оборони України, визначається поняттями, що тісно пов'язані між собою: «оборона», «національна безпека», «воєнна безпека». Аналіз наукових джерел та законодавства дозволив автору зробити переконливий висновок, що сфера безпеки має більш широкий зміст порівняно з обороною. Разом з цим національна безпека, складовою якої є воєнна безпека, та оборона є виключною сферою діяльності держави. Дана сфера потребує постійної уваги з

боку держави, особливо в умовах проведення ООС на Сході України та анексії АР Крим.

Своєчасним і практично корисним є висвітлення співвідношення термінів «державне управління в сфері оборони», «управління обороною», «воєнне управління», «військове управління», адже єдиний підхід до їх співвідношення відсутній і в науці, і в законодавстві. Авторська аргументація співвідношення цих понять виглядає досить вагомо.

Автор у якості важливого чинника, що впливає на вибір організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України цілком слушно розглядає місце, яке посідає міністерство у системі суб'єктів (Президент України, Кабінет Міністрів України, Міністерство оборони України, Генеральний Штаб Збройних Сил України), які також здійснюють управління цією сферою на центральному рівні. Важливо враховувати особливості цієї системи, щоб уникати дублювання повноважень та компетенційних спорів.

В дисертації послідовно проводиться думка, що функціональна структура міністерства є первинною по відношенню до його організаційної структури.

Логічним продовженням Розділу 1 дисертаційної роботи є Розділ 2, в якому дисертант дослідив особливості правового забезпечення функцій і повноважень Міністерства оборони України та проблеми його удосконалення. Зокрема, увага приділена завданням і функціям Міністерства оборони України, правовому регулюванню повноважень Міністерства оборони України, розмежуванню повноважень Міністерства оборони України та Генерального Штабу Збройних Сил України.

Також Барбул П. О. поглибив аналіз правового статусу Міністерства оборони України як органу військового управління та виважено обґрунтував, що, на його думку, цей статус є невід'ємним від статусу цього міністерства. Таким чином, дисертант не обійшов увагою існуючі в науці дискусійні питання.

Автор здійснив системний аналіз функцій Міністерства оборони України та на підставі цього визначив функції, які відносяться до його основних, спеціальних та допоміжних функцій. Важливим і перспективним для подальшого розвитку правового забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України є удосконалення розуміння завдань, функцій та повноважень як елементів функціональної структури Міністерства оборони України, що визначають вибір його організаційної структури.

Своєчасним є аналіз законодавства на основі зроблених теоретичних висновків на предмет належного закріплення в ньому завдань, функцій та повноважень Міністерства оборони України, а також повноважень Міністра оборони України та державного секретаря Міністерства оборони України. Дисертант також наголошує, що оскільки універсальних правил розподілу повноважень між Міністерством оборони України та Генеральним Штабом Збройних Сил України немає, варто враховувати те, що потребує посилення політичний статус Міністерства оборони України. Варто погодитися з

дисертантом, що при цьому Міністерство оборони України як орган військового управління має здійснювати ті повноваження, які є невід'ємними від його політичного статусу, що превалює над статусом органу військового управління.

Не менш змістовним є Розділ 3 дисертації, в якому досліджується сучасний стан та основні напрями розвитку правового забезпечення організаційної структури Міністерства оборони України. В цьому розділі дисертант розглядає правові засади організаційної структури Міністерства оборони України, зарубіжний досвід правового забезпечення організаційної структури міністерства оборони та можливість його використання в Україні, а також правове забезпечення реформування організаційної структури Міністерства оборони України в сучасних умовах.

У цьому розділі дисертації автор критично підійшов до виокремлення проблем, які наразі притаманні організаційній структурі Міністерств оборони України. З огляду на врахування зарубіжного досвіду (США, Франція, Естонія, Латвія), завдань та функцій Міністерства оборони України він запропоновано реформувати організаційну структуру Міністерства оборони України та обґрунтував доцільність створення низки директоратів політики і директорату стратегічного планування та європейської інтеграції. Зроблені автором висновки удосконалюють обґрунтування необхідності та практичного значення реформування організаційної структури Міністерства оборони України, яка відповідатиме його функціям та забезпечуватиме їх виконання, шляхом створення таких структурних підрозділів як директорати.

Становить інтерес і погляд автора на питання призначення на посади Міністра оборони України, його першого заступника та заступників цивільних осіб. Дістала подальшого розвитку аргументація нормативно-правового закріплення обмеження призначення на політичні посади у Міністерства оборони України колишніх військовослужбовців.

Мають практичну значимість розроблені дисертантом пропозиції та рекомендації щодо удосконалення правового забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України: в Законі України «Про правовий режим воєнного стану» визначити особливості реалізації повноважень Міністерства оборони України в умовах воєнного стану; в Положенні про Міністерство оборони України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України в редакції від 19 жовтня 2016 року № 730 (зі змінами), усунути внутрішнє дублювання повноважень Міністерства оборони України; в Концепції оптимізації системи центральних органів виконавчої влади, схваленій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 року № 103-р (зі змінами), закріпити обов'язковість реформування організаційної структури Міністерства оборони України.

У висновках автором за результатами проведеного дослідження викладено найбільш важливі науково-теоретичні та практичні положення, які дійсно відображають зміст дисертаційного дослідження, результати

використання різних методологічних прийомів дослідження, авторські ідеї, які засновані на дослідженому емпіричному матеріалі. Зміст додатків містить інформацію про апробацію результатів дисертаційного дослідження та публікації автора.

Позитивно оцінюючи науково-теоретичну і практичну значимість проведеного дослідження, його актуальність та наукову новизну, слід відмітити, що як і будь-яке творче дослідження, присвячене аналізу дискусійних проблем юриспруденції, воно викликає певні рекомендації та побажання.

1. Повністю підтримуючи пояснення дисертанта щодо актуальності теми його дисертаційної роботи, можна порекомендувати дисертанту на захисті дисертаційної роботи детальніше вказати на сучасні виклики та загрози у сфері оборони, виходячи із наявної на період захисту дисертації ситуації у цій сфері. Можна припустити, що за час підготовки роботи до захисту можуть відбутися зміни в частині викликів та загроз, що потребуватимуть врахування.

2. В цілому погоджуючись з підходом дисертанта щодо необхідності та важливості призначення в Міністерство оборони України цивільних осіб, при підготовці дисертації до захисту на цьому питанні варто було б акцентувати більше уваги.

3. В подальших наукових дослідженнях було б доцільно надати наукову оцінку результатам впровадження реформи державного управління у сфері оборони, яка нині триває.

Можливо констатувати, що в цілому висловлені рекомендації та побажання не применшують позитивного враження від дисертації. Підтвердженням обґрунтованості і достовірності наукових положень та висновків дослідження є наукові публікації автора. Основні результати дисертаційного дослідження відображено у 9 наукових публікаціях, у тому числі в 5 наукових статтях, 4 з яких опубліковані в фахових виданнях України з юридичних наук, 1 – у зарубіжному періодичному науковому виданні держави, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу, а також в 4 тезах доповідей, опублікованих за результатами 3 міжнародних науково-практичних конференцій та 1 круглого столу. Ці публікації за змістом відповідають темі дисертаційного дослідження, доводять повноту опублікування отриманих результатів та наявність їх достатньої кількості. Опубліковані праці автора присвячені різним аспектам досліджуваної проблеми і не дублюють одна одну. Дисертація має високий теоретичний рівень і практичне значення, а її зміст може бути покладено в основу майбутньої монографічної роботи дисертанта.

Аналіз змісту дисертації дозволив встановити відсутність текстових запозичень без посилання на джерело (плагіату).

Вважаю, що дисертаційне дослідження Барбула П. О. на тему: «Правове забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України» відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки

здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), пункту 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167. Дисертація Барбула П. О. на тему: «Правове забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України» може бути рекомендована до захисту на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник **Кисіль Л. Є.** відзначила, що рецензована дисертація підготовлена з урахуванням потреб державно-правового розвитку України, особливо в контексті здійснюваного нині реформування державного управління, та з урахуванням наявної ситуації у сфері оборони. Тема дисертації є актуальною і з позицій науки адміністративного права, і для практики діяльності Міністерства оборони України. Запропоновані в ній висновки допоможуть вдосконалити правове забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України, вирішити задачі, що ставляться і наукою, і практикою.

Сучасна організаційно-функціональна структура Міністерства оборони України потребує розкриття як її позитивних характеристик, так і проблемних з метою розробки пропозицій до їх вирішення, що сприятиме запобіганню помилок у процесі удосконалення її правового забезпечення. В науці адміністративного права досить суттєва увага приділяється питанням організації та діяльності системи органів виконавчої влади. Однак, бракує комплексних досліджень правових засад внутрішньої структури органів виконавчої влади у взаємозв'язку з їх завданнями, функціями та повноваженнями. Дослідження теоретичних засад правового забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України та визначення шляхів його удосконалення в сучасних державницьких процесах сприятиме прийняттю оптимальних рішень щодо його покращення та надасть змогу підвищити ефективність діяльності Міністерства оборони України. Наведеним пояснюється своєчасність та актуальність теми дисертації Барбула П. О.

Належний рівень обґрунтованості та достовірності наукових результатів проведеного дослідження забезпечується вдало обраною методологією дослідження. Варто відмітити використання значного обсягу нормативно-правових актів та наукових праць українських і зарубіжних дослідників як у галузі адміністративного права, так і дотичних до теми дисертації галузей державного управління та військової науки. Завдяки цьому завдання дослідження були вирішені. Слід зазначити, що дослідження має прикладний

характер, є оригінальною науковою роботою. Дисертант продемонстрував власне бачення досліджуваних проблем, засвідчив здатність до творчого пошуку.

Відповідно до теми дисертаційної роботи автором грамотно та чітко визначено об'єкт та предмет дослідження. Структура дисертації видається загалом послідовною, відображає цілі та визначені завдання. В дисертаційному дослідженні автор розглянув всі поставлені питання.

Враховуючи багатоаспектність та складність предмету дослідження, дисертантом окреслено коло завдань дослідження, які закладено в основу подальшої структуризації дисертаційної роботи. Слід позитивно відзначити логічну послідовність поставлених автором завдань, що забезпечили повноту та цілісність наукового дослідження:

1) проаналізувати зміст поняття «оборона» та його співвідношення з поняттями, що використовуються у сфері, якою здійснює державне управління Міністерства оборони України, – національна безпека і воєнна безпека;

2) визначити місце Міністерства оборони України у системі суб'єктів, які наділені повноваженнями у сфері оборони на центральному рівні, як чинника, що впливає на формування організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України;

3) надати загальну характеристику складовим елементам організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України та їх правовому забезпеченню;

4) визначити завдання та функції Міністерства оборони України як складових елементів його функціональної структури;

5) проаналізувати правове регулювання повноважень Міністерства оборони України та внести пропозиції щодо його вдосконалення;

6) дослідити сучасний стан розмежування повноважень Міністерства оборони України та Генерального Штабу Збройних Сил України, визначити його основні принципи;

7) дослідити правові засади організаційної структури Міністерства оборони України;

8) розглянути зарубіжний досвід правового забезпечення організаційної структури міністерства оборони та можливості його використання в Україні;

9) на підставі результатів дослідження правових засад організаційної структури Міністерства оборони України та розглянутого зарубіжного досвіду запропонувати напрями вдосконалення правового забезпечення організаційної структури Міністерства оборони України в сучасних умовах.

Належне виконання вказаних завдань забезпечило досягнення мети дослідження.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що дисертація є одним з перших досліджень теоретико-прикладних аспектів правового забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони

України. Дисертація містить теоретичні та практичні напрацювання, що формують систему поглядів автора на досліджувані питання. Положення наукової новизни отриманих результатів автором справедливо структуровано на ті, що отримані вперше, ті, що удосконалено, і ті, що дістали подальшого розвитку.

Заслуговують на увагу визначені автором основні чинники, які впливають на особливості організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України: сфера, якою здійснюється державне управління; місце Міністерства оборони України в системі суб'єктів, які здійснюють управління сферою оборони; рівень органів виконавчої влади, на якому перебуває Міністерство оборони України (центральний); міжнародна ситуація; фінансово-економічні можливості держави; мирний час, особливий період чи умови війни. В наукових дослідженнях організаційну побудову органів виконавчої влади пов'язують переважно з його функціями. Запропонований автором підхід дозволяє всебічно дослідити питання правового забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України, більш повно підійти до висвітлення її особливостей, а не лише з позицій зв'язку функцій та організаційної структури. Тобто, висвітлено особливості організаційно-функціональної структури не лише через дослідження її складових, а й з урахуванням зовнішніх чинників (факторів), що мають на неї вплив.

Дослідження традиційних для науки адміністративного права підходів до функцій органів виконавчої влади та аналіз законодавства, яке закріплює функції Міністерства оборони України, дозволило дисертанту визначити функції Міністерства оборони України, які відносяться до його основних функцій (забезпечення формування та реалізації державної політики у визначеній сфері управління; координація діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування з підготовки держави до оборони), спеціальних функцій (здійснення військово-політичного та адміністративного керівництва Збройними Силами України, адже функція відображає специфіку Міністерства оборони України як органу військового управління) та допоміжних функцій (організація і проведення воєнно-наукових досліджень, розвиток військової освіти та міжнародне співробітництво).

Для удосконалення законодавства досить корисними будуть сформульовані на основі проведеного наукового дослідження пропозиції та рекомендації щодо покращення правового забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України: Закону України «Про правовий режим воєнного стану», Положення про Міністерство оборони України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України в редакції від 19 жовтня 2016 року № 730 (зі змінами), розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 року № 103-р (зі змінами), яким схвалена Концепція оптимізації системи центральних органів виконавчої влади.

Не менш вагомими є й інші положення наукової новизни дисертації. Так, дисертантом удосконалено розуміння завдань, функцій та повноважень як елементів функціональної структури Міністерства оборони України, що визначають вибір його організаційної структури. Це дозволило розробити пропозиції для їх уточнення в законодавстві.

Особливої уваги заслуговує аналіз дисертантом сучасного стану реформування організаційної структури Міністерства оборони України, а також удосконалення обґрунтування необхідності та практичного значення такого реформування та створення у міністерстві відповідних структурних підрозділів – директоратів. Дисертант наводить аргументи на користь створення низки директорів у Міністерстві оборони України, обґрунтовуючи це проведеним дослідженням завдань, функцій та повноважень міністерства.

Набуло подальшого розвитку обґрунтування того, що правовий статус органу військового управління є невід’ємним від статусу Міністерства оборони України.

Щодо співвідношення понять «державне управління в сфері оборони», «управління обороною», «воєнне управління», «військове управління», «управління Збройними Силами України», «керування військами», яке дістало подальшого розвитку у дисертації, то запропоновані автором критерії їх розмежування є логічними та обґрунтованими. Схвалення заслуговує і підняття цієї проблеми в рецензованій дисертаційній роботі, оскільки в науковій літературі немає єдиної точки зору щодо їх співвідношення.

Привертає увагу і висвітлення в дисертації необхідності розмежування повноважень Міністерства оборони України та Генерального Штабу Збройних Сил України, дослідження якого дістало подальшого розвитку. Це питання є одним із ключових, яке має бути вирішене в ході здійснення реформи в сфері оборони.

Ще однією позитивною рисою рецензованої дисертаційної роботи є аналіз зарубіжного досвіду на прикладі окремих країн, який підсилює пропозиції автора щодо вирішення наявних проблем правового забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України.

Прорецензовані положення наукової новизни дисертації не вичерпують всіх висновків, зроблених дисертантом. У висновках автором за результатами проведеного дослідження викладено найбільш важливі науково-теоретичні положення, які дійсно відображають зміст дисертаційного дослідження, результати використання різних методологічних прийомів дослідження, авторські ідеї, які засновані на дослідженому емпіричному матеріалі. В додатках відображено список опублікованих дисертантом праць та результати участі в наукових та науково-практичних конференціях.

Теоретичне й практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що положення дисертації можуть бути використані: в науково-дослідній сфері – в подальших наукових дослідженнях загальних і спеціальних питань,

пов'язаних з правовим забезпеченням організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України, під час написання підручників, навчальних посібників, довідкової та методичної літератури, монографій з цих питань; в навчальному процесі – для викладання навчальних дисциплін адміністративно-правового спрямування; в правотворчій діяльності – під час розробки та вдосконалення правового забезпечення організації оборони держави; в правозастосовній діяльності – для вдосконалення практики виконання завдань, реалізації функцій та повноважень Міністерства оборони України.

Однак, на нашу думку, слід звернути увагу на наступне:

1. Доповідаючи висновки дисертації на захисті, рекомендуємо більш детально пояснити, чому для характеристики Міністерства оборони України у системі суб'єктів, що здійснюють управління сферою оборони, були обрані саме зазначені в дисертації суб'єкти.

2. Врахувати, що питання щодо змісту ключової функції Міністерства оборони України є дискусійним: чи повинно міністерство виключно формувати державну політику (як це пропонується в межах реформи державного управління), чи варто залишити за міністерством визначену для нього зараз у законодавстві функцію формування та реалізації державної політики.

3. Оскільки тема дисертації є вельми актуальною для науки адміністративного права, в подальших наукових дослідженнях рекомендуємо дисертанту продовжити її аналіз у контексті нових напрацювань вчених-адміністративістів, нових правових актів та внесених у законодавство змін, які стимулюватимуть подальший науковий пошук.

Однак, попри зазначені рекомендації та побажання, можна констатувати, що в цілому вони не применшують позитивного значення дисертації. Підтвердженням обґрунтованості і достовірності наукових положень та висновків дисертаційного дослідження є наукові публікації автора. Основні результати дисертаційного дослідження відображено у 9 наукових публікаціях, у тому числі в 5 наукових статтях, 4 з яких опубліковані в фахових виданнях України з юридичних наук, 1 – у зарубіжному періодичному науковому виданні держави, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу, а також в 4 тезах доповідей, опублікованих за результатами 3 міжнародних науково-практичних конференцій та 1 круглого столу. Ці публікації за змістом відповідають темі дисертаційного дослідження, доводять повноту опублікування отриманих результатів та наявність їх достатньої кількості. Опубліковані праці автора присвячені різним аспектам досліджуваної проблеми і не дублюють одна одну. Дисертація має високий теоретичний рівень і практичне значення, а її зміст може бути покладено в основу майбутньої монографічної роботи дисертанта.

Аналіз змісту дисертації дозволив встановити відсутність текстових запозичень без посилання на джерело (плагіату).

Вважаю, що дисертаційне дослідження Барбула П. О. на тему: «Правове забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України» відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), пункту 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167. Дисертація Барбула П. О. на тему: «Правове забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України» може бути рекомендована до захисту на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Також в **обговоренні** результатів проведеного Барбулом П. О. дисертаційного дослідження взяла участь к.ю.н., ст.н.с. **Воротіна Наталія Вікторівна**, яка акцентувала увагу на тому, що актуальність теми дисертаційного дослідження розкрита Барбулом П. О. повністю як у тексті дисертації, так і під час виступу на фаховому семінарі. На думку Воротіної Н. В., тема дисертації надзвичайно актуальна та дискусійна. Дисертант глибоко осмислив проблематику функцій та повноважень Міністерства оборони України, його організаційної структури, тобто здійснив належний теоретичний і практичний аналіз обраної теми дослідження.

Наголошено, що дисертація Барбула П. О. на тему: «Правове забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України» відповідає вимогам, які пред'являються до дисертації, та може бути рекомендована до разової спеціалізованої вченої ради для попереднього розгляду і захисту на здобуття ступеня доктора філософії.

К.ю.н., ст.н.с. **Ісаєва Наталія Карлівна** також наголосила на актуальності теми дослідження. Вона вказала, що дисертаційне дослідження, представлене Барбулом П. О., справляє позитивне враження. Дисертаційна робота змістовна, матеріал в ній викладено системно, цілісно та логічно. Також вона звернула увагу на фаховий рівень дисертанта та розуміння ним тематики дисертаційного дослідження з позиції практика. З теоретичної та з практичної точок зору тема дисертаційного дослідження розроблена ґрунтовно. Представлені результати дослідження переконливо доводять, що поставлена в дисертації мета досягнута.

К.ю.н., с.н.с. **Семчик Ольга Олександрівна** також зазначила, що матеріал дисертаційної роботи викладений чітко та логічно. Висновки, що зроблені в дисертації, обґрунтовані. Вона погодилася з попередніми виступаючими, що дисертант надає переконливі відповіді на поставлені йому питання, що свідчить про його високий рівень теоретичної підготовки. Дисертація Барбула П. О. на тему: «Правове забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України» відповідає вимогам, які пред'являються до

дисертації, та може бути рекомендована до разової спеціалізованої вченої ради для попереднього розгляду і захисту на здобуття ступеня доктора філософії.

ВИСНОВОК

**Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації Барбула Павла Олексійовича на тему: «Правове забезпечення
організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»**

1. Обґрунтування вибору теми дисертаційного дослідження, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Здобувач вмотивовано та переконливо обґрунтовує актуальність та практичну необхідність опрацювання питань, що становлять предмет його дослідження, висвітлюючи зв'язок теми дисертації із існуючими на сьогодні науковими програмами, планами та темами.

Зокрема, актуальність обраної для дисертаційного дослідження теми обумовлена наступним. На сучасному етапі розвитку нашої держави об'єктивно необхідною є наявність наукової бази для здійснення ефективних управлінських процесів у сфері оборони.

В сучасних умовах з-поміж ключових проблем сфери оборони вирішення потребує необхідність оптимізації організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України. Крім цього, реформування функцій та організаційних структур міністерств, включаючи Міністерство оборони України, є одним із напрямків реформи державного управління.

В наукових дослідженнях питанням функціонування Міністерства оборони України увага приділяється в межах проблематики адміністративно-правового регулювання сфери оборони України. Але проблематика правового забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України вимагає значно ширших і активніших зусиль вчених-адміністративістів. Також у науці адміністративного права досить суттєва увага приділяється питанням організації та діяльності системи органів виконавчої влади. Однак, бракує комплексних досліджень правових засад внутрішньої структури органів виконавчої влади у взаємозв'язку з їх завданнями, функціями та повноваженнями. Дослідження теоретичних засад правового забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України та визначення шляхів його удосконалення в сучасних державницьких процесах сприятиме прийняттю оптимальних рішень щодо його покращення та надасть змогу підвищити ефективність діяльності міністерства.

Враховуючи зазначене, дослідження правового забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України є нагальним, враховує потреби науки адміністративного права та практики державного управління сферою оборони в сучасних умовах. Представлена для рецензування дисертаційна робота пропонує комплексний аналіз цієї проблематики.

Барбул П. О. вірно визначає зв'язок своєї дисертаційної роботи з актуальними на сьогодні науковими програмами, планами та темами. Проблематика здійсненого здобувачем дослідження відповідає наступним плановим науково-дослідним темам відділу проблем державного управління та адміністративного права Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України: «Проблеми адміністративно-правового забезпечення діяльності органів публічної адміністрації в умовах децентралізації виконавчої влади» (номер державної реєстрації РК 0117U002704), «Організаційно-правове забезпечення управлінської діяльності органів виконавчої влади в сучасних умовах: проблеми теорії і практики» (номер державної реєстрації РК 0119U103169).

2. Мета і завдання дисертаційного дослідження

Метою дисертаційного дослідження є поглиблення теоретичних засад правового забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України та обґрунтування пропозицій і рекомендацій щодо їх вдосконалення, а також підготовка пропозицій змін до законодавства України у зв'язку з проведенням оборонної реформи.

Для досягнення цієї мети були поставлені такі завдання дослідження:

- проаналізувати зміст поняття «оборона» та його співвідношення з поняттями, що використовуються у сфері, якою здійснює державне управління Міністерства оборони України, – національна безпека і воєнна безпека;
- визначити місце Міністерства оборони України у системі суб'єктів, які наділені повноваженнями у сфері оборони на центральному рівні, як чинника, що впливає на формування організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України;
- надати загальну характеристику складовим елементам організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України та їх правовому забезпеченню;
- визначити завдання та функції Міністерства оборони України як складових елементів його функціональної структури;
- проаналізувати правове регулювання повноважень Міністерства оборони України та внести пропозиції щодо його вдосконалення;

- дослідити сучасний стан розмежування повноважень Міністерства оборони України та Генерального Штабу Збройних Сил України, визначити його основні принципи;

- дослідити правові засади організаційної структури Міністерства оборони України;

- розглянути зарубіжний досвід правового забезпечення організаційної структури міністерства оборони та можливості його використання в Україні;

- на підставі результатів дослідження правових засад організаційної структури Міністерства оборони України та розглянутого зарубіжного досвіду запропонувати напрями вдосконалення правового забезпечення організаційної структури Міністерства оборони України в сучасних умовах.

3. Об'єкт, предмет та теоретико-методологічна база дисертаційного дослідження

Здобувач правильно визначає об'єкт та предмет дисертаційного дослідження, а також надає вичерпне обґрунтування використання теоретико-методологічної бази, необхідної для повноцінного проведення такого дослідження.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що складаються у воєнній сфері, сферах оборони і військового будівництва України.

Предмет дослідження – правове забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України.

Достовірність отриманих дисертантом наукових результатів забезпечується широким використанням комплексу філософсько-світоглядних, загальнонаукових та спеціальних *методів наукового пізнання*. Використання у комплексі вказаних методів дозволило здійснити об'єктивний аналіз правового забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України.

Для вирішення поставленої у дисертації мети та обумовлених нею завдань здобувачем було використано достатньо потужну *теоретико-методологічну та емпіричну базу*.

Окремі теоретичні і прикладні аспекти організації та функціонування органів виконавчої влади досліджувались у працях вітчизняних вчених у галузі адміністративного права та державного управління, зокрема: В. Б. Авер'янова, О. Ф. Андрійко, Ю. П. Битяка, І. П. Голосніченка, А. В. Гуржій, В. А. Дерезь, Л. Є. Кисіль, В. К. Колпакова, Є. Б. Кубка, О. В. Музи, В. П. Нагребельного, Н. Р. Нижник, В. М. Селіванова, С. Г. Стеценка, В. В. Цветкова, І. М. Шопіної та ін. Проблеми адміністративно-правового регулювання сфери оборони аналізували В. Л. Зьолка, І. Ф. Корж, І. В. Кременовська, В. В. Сокурєнко, В. М. Столбовий, В. Й. Пашинський, С. Ю. Поляков, О. С. Полякова та ін. Питанням організації оборони приділяли увагу представники науки державного

управління: В. П. Горбулін, О. Л. Істратов, С. Т. Полторак, О. П. Семенюк, Г. П. Ситник та ін., військової науки: В. М. Воробйов, В. П. Грищенко, Ю. Г. Даник, О. І. Кузьмук, В. Г. Радецький, І. С. Руснак та ін.

Емпіричну базу дослідження становлять літературні юридичні джерела вітчизняних та зарубіжних вчених, нормативно-правові акти України та офіційно зареєстровані законопроекти.

4. Наукова новизна дисертаційного дослідження, теоретична та практична цінність одержаних результатів

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що дисертація є одним з перших досліджень теоретико-прикладних аспектів правового забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України. В дисертаційній роботі:

вперше:

визначено основні чинники, які впливають на особливості організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України: сфера, якою здійснюється державне управління; місце Міністерства оборони України в системі суб'єктів, які здійснюють управління сферою оборони; рівень органів виконавчої влади, на якому перебуває Міністерство оборони України (центральний); міжнародна ситуація; фінансово-економічні можливості держави; мирний час, особливий період чи умови війни;

визначено функції Міністерства оборони України, які відносяться до його основних функцій (забезпечення формування та реалізації державної політики у визначеній сфері управління; координація діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування з підготовки держави до оборони), спеціальних функцій (здійснення військово-політичного та адміністративного керівництва Збройних Сил України, адже функція відображає специфіку Міністерства оборони України як органу військового управління) та допоміжних функцій (організація і проведення воєнно-наукових досліджень, розвиток військової освіти та міжнародне співробітництво);

обґрунтовано пропозиції та рекомендації щодо удосконалення правового забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України: в Законі України «Про правовий режим воєнного стану» визначити особливості реалізації повноважень Міністерства оборони України в умовах воєнного стану; в Положенні про Міністерство оборони України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України в редакції від 19 жовтня 2016 року № 730 (зі змінами), усунути внутрішнє дублювання повноважень Міністерства оборони України; в Концепції оптимізації системи центральних органів виконавчої влади, схваленій розпорядженням Кабінету Міністрів

України від 27 грудня 2017 року № 103-р (зі змінами) закріпити обов'язковість реформування організаційної структури Міністерства оборони України;

удосконалено:

розуміння завдань, функцій та повноважень як елементів функціональної структури Міністерства оборони України, що визначають вибір його організаційної структури;

теоретико-прикладні засади організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України, а саме: висвітлено її особливості не лише через дослідження складових організаційно-функціональної структури, а й з урахуванням зовнішніх чинників (факторів), що мають на неї вплив;

обґрунтування необхідності та практичного значення реформування організаційної структури Міністерства оборони України, яка відповідатиме його функціям та забезпечуватиме їх виконання, шляхом створення таких структурних підрозділів як директори;

дістали подальшого розвитку:

обґрунтування того, що правовий статус органу військового управління є невід'ємним від статусу Міністерства оборони України;

співвідношення понять «державне управління в сфері оборони», «управління обороною», «воєнне управління», «військове управління», «управління Збройними Силами України», «керування військами»;

обґрунтування необхідності розмежування повноважень Міністерства оборони України та Генерального Штабу Збройних Сил України;

аргументація нормативно-правового закріплення обмеження призначення на політичні посади у Міністерство оборони України колишніх військовослужбовців.

Наукова новизна проведеного дисертаційного дослідження обумовила теоретичну та практичну цінність роботи.

Наукова цінність полягає у тому, що висновки, сформульовані у роботі, можуть бути використані в науково-дослідній сфері – в подальших наукових дослідженнях загальних і спеціальних питань, пов'язаних з правовим забезпеченням організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України, під час написання підручників, навчальних посібників, довідкової та методичної літератури, монографій з цих питань; в навчальному процесі – для викладання навчальних дисциплін адміністративно-правового спрямування.

Практичне значення отриманих результатів дисертаційного дослідження виявляється у: 1) правотворчій діяльності – під час розробки та вдосконалення правового забезпечення організації оборони держави; 2) в правозастосовній діяльності – для вдосконалення практики виконання завдань, реалізації функцій та повноважень Міністерства оборони України.

5. Наукові публікації, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, повнота опублікування результатів дисертації

Основні наукові результати дисертації висвітлені у 9 публікаціях, які повністю відображають зміст проведеного наукового дослідження, а також суть викладених у ньому практичних висновків та рекомендацій. За результатами наукових розвідок, дисертантом було опубліковано наступні наукові доробки.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Барбул П. О. Державне управління сферою оборони: зміст основних понять. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*: зб. наук. праць. Київ: Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2016. Вип. 74. С. 151–162.
2. Барбул П. О. Адміністративно-правове регулювання повноважень Міністерства оборони України у сфері управління Збройними Силами. *Альманах права. Правова аналітика: доктринальні підходи та галузеві виміри*. Київ: Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2018. Вип. 9. С. 345–350.
3. Барбул П. О. Правові засади реформування організаційної структури Міністерства оборони України. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 4. С. 128–131.
4. Барбул П. О. Функції Міністерства оборони України. *Держава і право. Юридичні науки*: зб. наук. праць. Київ: Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2019. Вип. 83. С. 171–179.

Статті в наукових періодичних виданнях, включених до переліку наукових видань інших держав, які входять до ОЕСР та/або ЄС:

1. Барбул П. О. Щодо окремих питань правового забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України. *Evropský politický a právní diskurz*, 2020. № 5 (жовтень). S. 237-243.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Барбул П. О. Президент України, Кабінет Міністрів України та Міністерство оборони України як суб'єкти управління у сфері оборони. *Проблеми розвитку адміністративного і фінансового права в умовах сучасних реформаційних процесів*: матеріали Всеукр. «Круглого столу» (м. Київ, 01 лист. 2019 р.) / за заг. ред. О. Ф. Андрійко. Київ: Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2019. С. 142–147.
2. Барбул П. О. Призначення цивільних осіб на посади в Міністерство оборони України. *Сучасні наукові дослідження представників юридичної*

науки – прогрес законодавства України майбутнього: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 10–11 січ. 2020 р.). Дніпро: ГО «Правовий світ», 2020. С. 68–71.

3. Барбул П. О. Становлення правового статусу Міністерства оборони України. *Пріоритетні напрямки розвитку правової системи України*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 24–25 січ. 2020 р.). Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2020. С. 72–75.

4. Барбул П. О. Збройні Сили України як об'єкт управління Міністерства оборони України. *Правові засади суверенного розвитку України в сучасних умовах*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 31 січ. – 01 лют. 2020 р.). Київ: Таврійський нац. ун-т імені В. І. Вернадського, 2020. С. 51–56.

6. Структура дисертації, логіка викладу її основних частин та обсяг дисертаційного дослідження

Структура та обсяг дисертації обумовлені метою та завданнями дисертаційного дослідження. Робота складається із двох анотацій (українською та англійською мовами), вступу, трьох розділів, логічно об'єднаних у дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 225 сторінок, з них 26 сторінок – список використаних джерел, що складається з 218 найменувань.

7. Особистий внесок здобувача

Дисертація виконана Барбулом П. О. самостійно. Усі сформульовані в ній положення і висновки обґрунтовано на основі особистих досліджень автора. У дисертації ідеї та розробки належать автору. Усі положення новизни, що виносяться на захист, та висновки, зроблені у цій дисертації, апробовані та опубліковані автором одноособово.

8. Характеристика особистості здобувача

Барбул Павло Олексійович народився 29 січня 1987 року у м. Одеса. У 2002 році закінчив навчання у Lawrence High School (США) за програмою FLEX.

З 2002 по 2007 роки навчався в Українському державному університеті фінансів та міжнародної торгівлі за спеціальністю «Міжнародне право» та отримав кваліфікацію магістра міжнародного права.

У 2015–2017 роках отримав ступень MBA в Києво-Могилянській бізнес-школі.

З 2006 року працював в ТД «УкрСільгоспМаш» (м. Київ) на посаді юридичного консультанта. З 2007 року – молодшим юристом в адвокатській

фірмі «Арцигер і партнери» (м. Київ). З 2010 по 2012 роки працював начальником відділу примусового стягнення боргів у «Swedbank» (м. Київ). З 2012 року заснував юридичну фірму «Vox Legum».

З 2015 по 2018 роки – директор ДП «Спецтехноекспорт».

Із листопада 2016 року по листопад 2020 року був аспірантом відділу проблем державного управління та адміністративного права Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України.

В даний час працює адвокатом.

Вільно володіє англійською мовою.

9. Оцінка мови та стилю дисертації

Дисертація написана з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Текстове подання матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують легкість та доступність їх сприйняття і відповідають стилю науково-дослідної літератури.

За результатами попередньої експертизи дисертаційного дослідження, виконаного Барбулом П. О., а також вивчення повноти публікації основних результатів дослідження:

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації *Барбула Павла Олексійовича* на тему: **«Правове забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України»**.

2. Визнати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Барбула П. О. є фундаментальним науковим дослідженням з актуальних питань, характеризується єдністю змісту, містить наукові результати, що мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, що, своєю чергою, свідчить про особистий внесок здобувача у розвиток науки адміністративного права. Подане до захисту дисертаційне дослідження відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), пункту 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167.

Результати голосування щодо рекомендації до захисту дисертації Барбула П. О. на тему: «Правове забезпечення організаційно-функціональної структури Міністерства оборони України» на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

За – 10

Проти – немає

Утримались – немає

Головуючий на засіданні:
завідувач відділу проблем державного управління та адміністративного права Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України

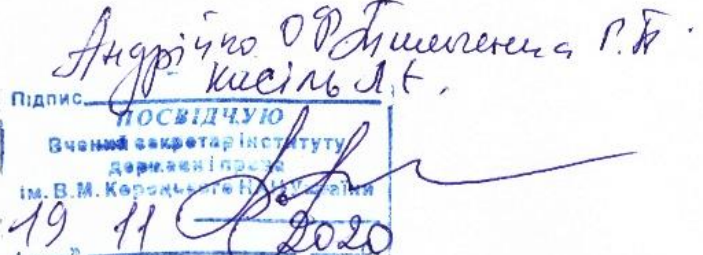
 О. Ф. Андрійко

Рецензенти:
провідний науковий співробітник відділу проблем цивільного, трудового та підприємницького права Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, доктор юридичних наук, старший науковий співробітник

 Г. П. Тимченко

старший науковий співробітник відділу проблем державного управління та адміністративного права Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

 Л. Є. Кисіль

Андрійко О.Ф. Тимченко Г.П. Кисіль Л.Є.
Підпис
ПОСВІДЧУЮ
вчений секретар Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України
19 11 2020